הוֹרוּ בֵּית דִּין פֶּרֶק רִאשׁוֹן הוֹרָיוֹת ו.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) תמורה טו: [כל הענין ע"פ שיושים]. **ב)** [כריתות דף כו.]. **ג)** (תוספתפת). **ד)** יומא ל. סה. סנהדרין יפ. **ה)** כח ע"א.

תורה אור השלם

א) הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי בְּנֵי הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים שִׁבְעִים וְשְׂעִירֵי חַטָּאת שְׁנֵים עָשָׂר הַכֹּל עוֹלָה לַיְ: [עזרא ח, לה]

ב) תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ: [תהלים מה, יז]

ג) כַּפֶּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְיָ וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם: [דברים כא, ח]

ד) וְרַבִּים מִהַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיִסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בֹּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל וְרַבִּים בַּתְּרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל: [עזרא ג, יב]

ה) וְאֵין הָעָם מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לְמֵרְחוֹק: [עזרא ג, יג]

ו) וְכִפֵּר אֶת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר: [ויקרא טז, לג]

הגהות וציונים

א) [צ"ל **בני** הגולה] (גלירון): **ב)** "הכל עולה סלקא דעתך" ליתא באה"ת ובכת"י, וכן ליתא בתמורה ובת"כ, ואינו לשון ברייתא: **ג)** הי"א בת"כ "**וכן היה** רבי יהודה אומר" (תוס' ור"ח). בראשונים בכת"י ותניא רבי יהודה אומר. בתמורה "**שהיה** רבי **יוסי** אומר" (ב"ש, וכן הגיה הב"ח כאן): **ד)** גי' ר"ח "אי נמי **מקצת ואינך** בנרירה": **ה)** כתי"פ "והא **אין כפרה למתים** אמר רב פפא כי **אמרינן אין כפרה למתים** ביחיד אבל בצבור **יש כפרה**", והיא גירסת ר"ח ורא"ש: **ו)** [צ"ל דיוקא] (גלירון). ואין טעם להגהה זו. (ור"ח גורס "אלא דוקיא דרב פפא" כאן וגם בסמוך במקום "טעמא"): **ז)** הרא"ש ל"צ "מצבור", ע"ש: **ח)** בר"ח ובכת"י נוסף **שאין ת"ל ונכפר להם הדם מה ת"ל ונכפר להם הדם**: **ט)** בר"ח "ומנא לן דרובא הוו", והיא גירסת הרא"ש: **י)** [צ"ל **ואין העם מכירים קול**] (גלירון): **יא)** בר"ח ובכת"י מתחילה הברייתא הורו **ב"ד וידעו שמעו וחזרו בהן** מת אחד: **יב)** בכת"י נוסף **בר אבא**. בפרירטי הרמ"ה "מאן תנא א"ר זירא אמר רב ואמרי לה א"ר ירמיה בר אבא אמר רב": וכ"ה בר"ח בלי "אמר רב": **יג)** בר"ח "מתקיף לה רב יוסף **ממאי דל"מא ר"ש היא** (וכ"ה ברא"ש) דאמר **צבור מייתי וב"ד מייתי**": **יד)** ב"ד **מביאין** עם (ב"ח, כתי"מ): **טו)** **כדאמרן** (ב"ח): **טז)** [צ"ל **אומרים**] (גלירון): **יז)** צ"ל "והכתיב **צפירי חטאת**" (רש"ש). בכת"י ליתא לדבור זה: **יח)** דעגלה (בארות המים): **יט)** "וכו'" ליתא בכת"י: **כ)** כאן צ"ל הפסק הנקודה (בכת"י "מן ב"ד דהויא לה"). **כא)** **והא דקרו** להו (ב"ח): **כב)** קרבן **חטאת** (ב"ח): **כג)** דקרו (ב"ח): **כד)** "הלכך קרי להו שותפין" ליתא בכת"י: **כה)** הד"א, וצ"ל ורבי יהודה **דאמר כולן יומתו הכי** ס"ל (ב"ח): **כו)** כ"ה הגירסא בפר"ח וע"י תוס' תמורה טו ב' ד"ה והא (גלירון): **כז)** כת"י "אין כפרה למתים **לא יהא אלא דאפרשינהו מחיים ומתו דתו לא קריבו דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא כ"ש הגך דלא אפרשו** מחיים": **כח)** כ"ה הגירסא ג"כ בפר"ח (גלירון): **כט)** שמע' **ליה** לר"ש דאמר חטאת שותפין לאו למיתה **אזלא**. הלכך לר"ש **מת אחד מב"ד** חייבין (כת"י): **ל)** כת"י "דאינה מתה **והיכא שכיפר** באחר תרעה":

מסכת טהרות

פרק ד' משנה ג'

הַשֶּׁרֶץ בְּפִי הַחֲלִדָּה, וְהַנְּבֵלָה בְּפִי הַכֶּלֶב, וְעָבְרוּ בֵּין הַטְּהוֹרִים, אוֹ שֶׁעָבְרוּ טְהוֹרִים בֵּינֵיהֶן, סְפֵקָן טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לַטֻּמְאָה מָקוֹם.

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ד מהלכות פסולי מוקדשים הלכה ז והלכה ב:

מז ב מיי' שם הלכה ב ופ"ה מהלכות עבודת יום"כ הלכה טו:

תוספות הרא"ש

והא אין כפרה למתים[כז]. כלומר היאך הקריבו הבאים מהשבי בני הגולה על דורו של לקריבו שמתו הלא אין כפרה למתים פירוש **[כח]** מחיים דאין מביאין עליהם אחר מותם: מי דמי שעיר ר"ח דלמא **לא** מתו. ולפ ע"ג דיעבי דוחלי מתו קלת מיעבל מ"מ אלו מעות שעלו מהקופה דלמא מאותן מעות הן שנתנו אותם שהם עדיין חייב כדאמן בפרק ג' דגיטין[ל] הטולה מעות מקרבנין אותו בחזקת שהוא קיים אלמא מספק מוקין ומקרבינן: **ראיה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים.** אם נמצא אלו ולא הביאו עגלה ערופה מתכפרין מזו: **ומנא** לן דרובא הוה**[כט].** פרש"י ז"ל דלמא מיעוט הוי והוה ליה חטאת שמתו רוב בעליה דלא קריבה. והקשה עליו הרמ"ה ז"ל (והתי) [ולהתי] פירוש[ל] לא שני מידי דנהי דהשבים שנבו מהגולה שהיו ד' רבוא היו רובן בתרבן בית ראשון שנשאלו מזהו של לקריבו אבתי הגך דמתו מדורו של לקריבו הוו נפישי טפי מרוב עולי גולה והוי' ליה חטאת שמתו רוב בעליה. ומו מנ"ל לאלוגי בין חטאת שמתו רוב בעליה לחטאת שמתו מיעוט בעליה. ופי' ולדלמא הגך דלא הוו בימי בית ראשון הוו נפישי מהגך דאמתיירו מבית ראשון והוה להו הגך דאמתיר בשלמא לרבנן דאמרי (לעיל דף ג.) מרובין וממעטו כמעיקרא דיינינן להו ניחא אלא לר"ש דאזיל לף אחר דיעיה ממאי דבשעת יציאה רובה קהל הוי. ומייתי קרא דעולי גולה רובן היו מאותן שרבו בית ראשון: **מאי דלמא ר"ש היא[לא].** דכר"מ לא מתוקמא שפיר דמאי קמ"ל אי מת אי מן הצבור דבשעת יציאה לא מיירי. אבל אי מוקמא לה כר"ש אמאי לא הביא: שמעי' לר"ש **דאמר חטאת שותפין לאו למיתה[לא].** הלכך לר"ש מיירי: **ר"א ור"ש אומרים** ירעו עד שיתאבו. ופר' דאיכא מתו"כ חטאת השותפין אינה מתה וקאמר ר"ש לאיצה מתה וכיוה"כ שמתכפר[ל] נאמר יעקב. וכ"ל אמת אי' מהן יקריבו הנשארים: ס"ג רש"י **א"ל רב יוסף כהנים קאמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר.** ופי' דאפי קהל משמע דקאי נמי אכהנים ומשום דאיקרו קהל קאמר ר"ש דחטאת דיהיה כחטאת הקהל דמי ואינה מתה אבל חטאת השותפין ס"ל דמתה ומתוקמא שפיר כר"ש. וגירסת זו אינה נכונה דלדרכה מדהוצרך הכהנים מכלל עם הקהל מכלל דלאו קהל איקרו. ונראה כני' ספרי ספרל **כהנים קאמרת כהנים** עם לעצמן איקרו. מדמלק כהנים מעם הקהל מכלל דמשיני מיהו עם הקהל כי שקלם כנגד עם הקהל:

מא) בכ"ר ע"ב "**אילים** ובכשים. לריך עיון מאי טעמא נאקרפו, שהרי מיין בפיא על עבודת כוכבים. **הוראת** שעה היתה. הוא הדרן עלך הורו בית דין

תוספות

ה"ג בת"כ, יכן היה ר"י אומר על עבודת כוכבים הביאום, לפרושי דברי ר' יוסי: **אילים** ובכשים. לריך עיון מאי טעמא נאקרפו, שהרי מיין בפיא על עבודת כוכבים. **הוראת** שעה היתה. הוא דין דעל כולהו מני לחרוגי הכי: **ורבי** שמעון אומר ירעו. פלא גב דלא דמי, דהכא מתו בעליהם, מכל מקום לא חזו למקרבה, ומה לי פסול זה ומה לי פסול אחר, ואפילו הכי שמעינן ליה דירעו:

אף חטאת לא נאכלת. [6]כיוצא בו אמר רבי יוסי, [7]'הבאים מהשבי [8]הגולה הקריבו [עלות] לאלהי ישראל פרים שנים עשר וגו' הכל עולה', הכל עולה סלקא דעתך[9], אפשר שחטאת עולה, אלא הכל כעולה, מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת; דתניא[10], רבי יהודה אומר על עבודת כוכבים הביאום; ואמר רב יהודה אמר שמואל, על עבודת כוכבים שששו בימי צדקיהו. בשלמא לרבי יהודה משכחת לה להני שנים עשר חטאות, כגון דחטאו שנים עשר שבטים, דמיתו שנים עשר שעירים, אי נמי, דחטאו שבעה שבטים[11] ושארא אינך בגרירה; ולרבי שמעון נמי משכחת לה, כגון דחטאו אחד עשר שבטים, דמיתו אחד עשר שעירים ואידך דבית דין; אלא לרבי מאיר דאמר בית דין מביאין ולא צבור, שנים עשר היכי משכחת ליה. כגון דחטאו והדר חטאו והדר חטאו, עד תריסר זימני. והא מיתי להו הנהו דחטאו[12]. אמר רב פפא, כי גמירי חטאת שמתו בעליה בימיתה, הני מילי ביחיד, אבל לא בצבור. [13]לפי שאין מיתה בצבור. מנא ליה לרב פפא הא, אילימא מדכתיב [14]'תחת אבותיך יהיו בניך', אי הכי, אפילו ביחיד נמי; אלא דוקיא[15] דרב פפא משעיר דראש חדש, דאמר רחמנא מייתי מתרומת הלשכה, והא מייתי להו מישראל, והנך דפיישי היכי מייתו, אלא שמע מינה חטאת שמתו בעליה בצבור קרבה. מי דמי, שעיר ראש חדש דלמא לא מייתו מצבור[16], אבל הכא ודאי מייתו. אלא טעמא דרב פפא מהכא, דכתיב [17]'כפר לעמך ישראל אשר פדית ייי'[18], [19]'ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים, מדכתיב 'אשר פדית'. מי דמי, התם כולהו איתינון, מגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים, אלא הכא מי הוו חיים. אין הכי נמי, דכתיב [20]'ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות' וגו'. [21] ודלמא מועטין הוו. וא"ל רב יוסף: [22]'הבאים מהשבי הגולה הקריבו לאלהי ישראל פרים שנים עשר וגו' הכל עולה', הכל עולה דעתך[23]. [24]'ולא הכירו בקול[25] תרועת השמחה לקול בכי העם [וגו'] והקול נשמע עד למרחוק'. והא מזידין הוו. הוראת שעה היתה. הכי נמי מסתברא, דאי לא תימא הכי, [26]'אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה' כבגד מי, אלא הוראת שעה היתה, הכא נמי הוראת שעה היתה. [27]תנו רבנן, [28]מת אחד מן הצבור חייבין, אחד מבית דין פטורין. מאן תנא. אמר רב חסדא אמר רבי זירא אמר רב ירמיה[29] אמר רב, רבי מאיר היא דאמר בית דין מביאים ולא צבור, הלכך מת אחד מן הצבור חייבין, דהא קאים כוליה בית דין, מת אחד מבית דין פטורין, דהויא להו חטאת שמת אחד מן השותפין ומשום הכי פטורין. מתקיף לה רב יוסף, ונוקמה כרבי שמעון[30] דאמר בית דין[31] עם הצבור, מת אחד מן הצבור חייבין, דאין צבור מתים, מת אחד מבית דין פטורין, כדאמרינן[32] דחטאת שותפין היא. אמר ליה אביי, שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר חטאת שותפין אינה מתה, [33]דתניא, פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם ימותו כולן, דברי רבי יהודה; רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים[34], [35]ירעו, לפי שאין חטאת צבור מתה. אמר ליה רב יוסף, כהנים קא אמרת, שאני כהנים דאיקרו קהל, דכתיב [36]'על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר'. [37]אלא

מת אחד מן הצבור חייבין, אחד מבית דין פטורין. [38]תנו רבנן, [39]מת אחד מן הצבור חייבין, אחד מבית דין פטורין. הוראת שעה היתה, הכא נמי הוראת שעה היתה. [40]תנו רבנן, [41]מת אחד מן הצבור חייבין, אחד מבית דין פטורין. מאן תנא. אמר רב חסדא אמר רבי זירא אמר רב ירמיה[42] אמר רב, רבי מאיר היא דאמר בית דין מביאים ולא צבור, הלכך מת אחד מן הצבור חייבין, דהא קאים כוליה בית דין, מת אחד מבית דין פטורין, דהויא להו חטאת שמת אחד מן השותפין ומשום הכי פטורין. מתקיף לה רב יוסף, ונוקמה כרבי שמעון[43] דאמר בית דין[44] עם הצבור, מת אחד מן הצבור חייבין, דאין צבור מתים, מת אחד מבית דין פטורין, כדאמרינן[45] דחטאת שותפין היא. אמר ליה אביי, שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר חטאת שותפין אינה מתה, [46]דתניא, פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם ימותו כולן, דברי רבי יהודה; רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים[47], [48]ירעו, לפי שאין חטאת צבור מתה. אמר ליה רב יוסף, כהנים קא אמרת, שאני כהנים דאיקרו קהל, דכתיב [49]'על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר'. [50]אלא

הדרן עלך הורו בית דין

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) [ב"ר **בר אבא**] (גלירון): **ז)** [ב"ר **אמר** אמר רב ואמרי לה א"ר זירא אמר רב אבא אמר רב"]. **ח)** [ב"ר "מתקיף לה רב יוסף **ממאי דל"מא ר"ש היא** (וכ"ה ברא"ש) דאמר **צבור מייתי וב"ד מייתי**"]: **ט)** ב"ר **מביאין** עם (ב"ח, כתי"מ): **י)** [ב"ר **כדאמרן** (ב"ח)] **יא)** [צ"ל **אומרים**] (גלירון): **יב)** [צ"ל "והכתיב **צפירי חטאת**" (רש"ש). בכת"י ליתא לדבור זה: **יג)** דעגלה (בארות המים): **יד)** "וכו'" ליתא בכת"י: **טו)** כאן צ"ל הפסק הנקודה (בכת"י "מן ב"ד דהויא לה"). **טז)** **והא דקרו** להו (ב"ח): **יח)** קרבן **חטאת** (ב"ח): **יט)** דקרו (ב"ח): **כ)** "הלכך קרי להו שותפין" ליתא בכת"י: **כא)** הד"א, וצ"ל ורבי יהודה **דאמר כולן יומתו הכי** ס"ל (ב"ח): **כב)** כ"ה הגירסא בפר"ח וע"י תוס' תמורה טו ב' ד"ה והא (גלירון): **כג)** כת"י "אין כפרה למתים **לא יהא אלא דאפרשינהו מחיים ומתו דתו לא קריבו דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא כ"ש הגך דלא אפרשו** מחיים": **כד)** כ"ה הגירסא ג"כ בפר"ח (גלירון): **כה)** שמע' **ליה** לר"ש דאמר חטאת שותפין לאו למיתה **אזלא**. הלכך לר"ש **מת אחד מב"ד** חייבין (כת"י): **כו)** כת"י "דאינה מתה **והיכא שכיפר** באחר תרעה":